

КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

СЪДИЯ МИГЛЕНА НИКОЛОВА

Конвенцията е приета на 13 декември 2006 г. от Организацията на обединените нации и влязла в сила на 3 май 2008 г. България я е подписала на 27 септември 2007 г., а от 18 декември 2008 г. конвенцията има характер на нов правен инструмент. За първи път се дава единно определение за човек с увреждане, основаващо се на социалния подход, а не на медицинския, според който хората с увреждания не следва да се възприемат като обекти на дарителство, медицинско въздействие и социална закрила, а като равнопоставени субекти, които заслужават уважение и равноправие. Ратифицирана единодушно от Българския Парламент на 26.01.2012г. Вследствие на официалното ѝ ратифициране Европейският съюз за първи път стана страна по договор за правата на човека — Конвенцията на Организацията на обединените нации (ООН) за правата на хората с увреждания. Целта на конвенцията е да гарантира, че хората с увреждания могат да упражняват правата си в условията на равнопоставеност с всички останали граждани. Това е първият всеобхватен договор за правата на човека, който се ратифицира от ЕС като единно цяло. Конвенцията също така е подписана от всички 27 държави-членки на ЕС и ратифицирана от 16 от тях. ЕС става 97-ата страна по този договор. Конвенцията определя минимални норми, които имат за цел да гарантират на хората с увреждания пълен набор от граждански, политически, социални и икономически права, както и да защитават тези права. Тя отразява по-обширния ангажимент на ЕС за изграждане до 2020 г. на Европа без бариери за близо 80 милиона лица с увреждания в ЕС, както беше посочено в Стратегията на Европейската комисия за хората с увреждания ([IP/10/1505](#)). ЕС подписа Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания в деня, в който тя беше открита за подписване — 30 март 2007 г. ([IP/07/446](#)). Оттогава тя е подписана от всички 27 държави от ЕС и от още 120 държави от целия свят. Вследствие на приключването на процедурата за ратифициране, понастоящем ЕС като единно цяло е първата международна организация, която официално става страна по конвенцията (каквито са и 16-те държави-членки на ЕС). Конвенцията задължава страните по нея да гарантират, че хората с увреждания могат пълноценно да упражняват правата си в условията на равнопоставеност с всички останали граждани ([МЕМО/10/198](#)). За ЕС това означава да гарантира, че законодателството, политиките и програмите на ЕС в тяхната цялост са съобразени с разпоредбите на конвенцията относно правата на хората с увреждания в рамките на правомощията на ЕС. Държавите, ратифицирали конвенцията, като например някои държави-членки на ЕС, следва да предприемат действия в следните области: достъп до образование, заетост, транспорт, инфраструктура и обществени сгради, предоставяне на право на глас, подобряване на участието в политическия живот и осигуряване на пълна правоспособност на всички хора с увреждания. Страните, които са ратифицирали конвенцията, ще трябва периодично да информират Комитета на ООН за правата на хората с увреждания относно предприетите мерки за прилагане на конвенцията. Комитетът, който се състои от независими експерти, ще насочва вниманието към евентуални слабости при прилагането на конвенцията и ще прави препоръки. Акцентът в **Стратегията на ЕС за хората с увреждания за периода 2010—2020 г.** е поставен върху осигуряването на възможност хората с увреждания да упражняват правата си в условията на равнопоставеност с всички останали, както и върху премахването на препятствията, с които се сблъскват в ежедневието. Тя има за цел също така да подпомогне практическото прилагане на конвенцията както на равнище ЕС, така и на национално равнище. Стратегията допълва и подкрепя действията на държавите-членки, които носят главната

отговорност по отношение на политиките за хората с увреждания. Една шеста от европейците — или общо около 80 милиона души — живеят с някаква форма на увреждане. Повече от една трета от хората на възраст над 75 години страдат от увреждания, които ги ограничават в някаква форма. Със застаряването на населението на ЕС тези цифри само ще растат. Заради физически и други препятствия и дискриминация повечето от тези хора прекалено често не могат да участват пълноправно в обществения и икономическия живот.

Цел на Конвенцията: да насърчава, защитава и гарантира пълноценното и равноправно упражняване на всички права на човека и основните свободи от страна на всички хора с увреждания, зачитане на вътрешно присъщото им човешко достойнство.

Определения за целите на Конвенцията:

Хората с увреждания: тези, които имат дългосрочни физически, умствени, интелектуални или сензорни увреждания, които при взаимодействие с различни пречки биха могли да препятстват тяхното пълноценно и ефективно участие в обществото на равна основа с другите.

Дискриминация въз основа на увреждане: всяко различие, изключване или ограничаване на основата на увреждане, което има за цел или последица нарушаване или отмяна на признаването, ползването или упражняването на равна основа с другите на всички човешки права и основни свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или всяка друга сфера. То включва всички форми на дискриминация, включително отказ за предоставяне на разумни улеснения.

Разумни улеснения: всякакви необходими и подходящи модификации и корекции, които да не налагат несъразмерна или прекомерна тежест, където е необходимо в определен случай, за да се гарантира на лицата с увреждания ползването или упражняването на равна основа с другите на всички човешки права и основни свободи.

Принципи на Конвенцията: зачитане на достойнството, присъщо на човека, както и самостоятелността на индивида, вкл. свободата да се прави избор, както и независимост на лицата; недопускането на дискриминация; пълноценно и ефективно участие и включване в обществото; равни възможности; достъпност; равенство между мъжете и жените; зачитане на развиващите се способности на децата с увреждания и зачитане на правото на децата с увреждания да запазят своята идентичност.

Права и свободи, гарантирани от Конвенцията: право на живот; равно признаване пред закона; достъп до правосъдие; свобода и сигурност на личността; свобода от изтезания или от жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание; свобода от експлоатация, насилие и тормоз; защита на неприкосновеността на личността; свобода на придвижване и националност; самостоятелен живот и включване в общността; лична мобилност; свобода на мнението и изразяването и достъп до информация; зачитане на личния живот; уважение към дома и семейството; право на образование; право на здравеопазване; хабилитация и рехабилитация; право на труд и заетост; адекватен стандарт на живот и социална защита; участие в политическия и обществен живот; участие в културния живот, почивка, свободно време и спорт.

ВЪТРЕШНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО НА РЪБЪЛГАРИЯ

Закон за интеграция на хората с увреждания

Правилник за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания

Чл. 169 ал.2 от Закон за устройство на територията

и приетата в тази връзка от Министъра на регионалното развитие и благоустройството

Наредба №4/01.07.09г за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда на населението, включително за хората с увреждания

Стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008-2015г на Министерството на труда и социалната политика